

UYUM BOZUKLUKLARI

Korku

Tanım: Korku, görünen ya da görünmeyen tehlikeler karşısında bireyin gösterdiği bir tepki olup, belirsizlik karşısında tehdit algısı ile tetiklenen rahatsız edici ve olumsuz bir duygudur. Korku, sağlıklı bir bireyin hayatta kalabilmesine yardımcı olan bir duygu hali olmasına karşın, aşırı korku hali yaşam kalitesini bozacağı için patolojik özellik taşıyabilir.

Öfke

Tanım: Öfke, her insanda var olan temel duygulardan biridir. Engellenme, saldırıya uğrama, tehdit edilme, yoksun bırakılma, kısıtlanma gibi durumlarda hissedilen ve genellikle neden olan şeye ya da kişiye yönelik saldırgan davranışlarla sonuçlanabilen oldukça yoğun olumsuz bir duygu olan öfke; bireylerin her türlü tehdide karşı gösterdiği bir savunma düzeneğidir. Öfke kavramı saldırganlık ile karıştırılan bir kavramdır. Öfke kavramı yoğun ve olumsuz bir duyguyu ifade ederken, saldırganlık bir davranışı ifade eder ki, bu davranış öfkenin kontrol edilememesi sonucu ortaya çıkabilir.

Karşı Gelme Bozukluğu

Tanım: Karşı gelme bozukluğu DSM- IV-TR'de yakıcı davranış bozukluklarından biri olarak tanımlanmakta ve karşı gelme-karşıt olma (inatlaşma-zıtlaşma) bozukluğu olarak adlandırılmaktadır.

Davranım Bozukluğu

Tanım: Davranım bozukluğu, yüksek düzeyde saldırgan, anti sosyal ya da suça yönelimli eylemleri içeren sapkın davranış örüntüsü olarak tanımlanmaktadır. Bir diğer tanıma göre ise davranım bozukluğu, çocuğun yaş ve gelişim özelliklerine uygun olarak algılayabileceği başlıca toplumsal değer ve kuralların hiçe sayıldığı, sürekli ve yineleyici bir davranış problemidir. Sürekli ve yineleyici olmasının yanı sıra, çocuğun aile, okul ve toplum ile ilişkisini de sekteye uğratan bir bozukluktur.

Yönetim ve Uyum Bozuklukları

Sınıflandırmanın bu boyutunda yer alan çocuklar, söz dinlemez, yıkıcı, kıskanç, yaygaracı, öfkeli, saygısız, dikkat dağıtıcı türden davranış gösterirler. Başkalarının kendileri hakkında ne düşündüğüne önem vermez görünürler. İnsanlara güvenmezler, kendilerini güçlü bir kimse olarak göstermekten hoşlanırlar. Bu çocuklara “sosyalleşmemiş saldırgan” tanımlaması da yapılmaktadır.

Sosyalleşmiş Suçluluk

Bu çocuklar belirli bir grup içerisinde ele alındıklarında yeterince sosyaldirler. Ancak toplumun değer yargıları dikkate alındığında bunlara aykırı düşerler ve genellikle uygunsuz arkadaşları vardır. Hırsızlık ve saldırganlık olaylarına sıklıkla karışırlar, okuldan kaçmayı alışkanlık haline getirmişlerdir, gecenin geç vakitlerini evlerinin dışında geçirirler.

Saldırganlık

Saldırganlık, doğuştan gelen bir güdüdür. Yani çocuk, içgüdüsel olarak saldırganlığa sahiptir. Saldırganlığı, bir başka insana zarar verme ya da zarar verme amacı güden davranışlar olarak ifade edilebilir. Çocukta görülen saldırganlığın psikolojik ve sosyal temelleri olduğu gibi, ortaya çıkan saldırgan davranışların oluşumunda ailenin de etkisi vardır.

Kıskançlık

Tanımı: Kıskançlık, temelinde güvensizlik yatan, sevilen birini veya bir eşyayı başkalarıyla özellikle de eşit konumda biri ile paylaşmama isteği ile karakterize içgüdüsel bir duygudur. Kıskançlık, insanın en doğal ve evrensel duygusudur.

Yalan Söyleme

Tanım: Yalan, kasıtlı olarak gerçeğe ilgisi olmayan sözlerle başkasını bilerek aldatmak için söylenen geçiştirmeli sözlerdir. Yalanın iki temel özelliği vardır. Bunlardan ilki aldatmak amacıyla söylenmesi, diğeri ise gerçeğe aykırı olmasıdır. Yalan söylemek bir çıkar elde etmek için, gerçeğe uygun olmayan bir davranış göstermektir ki, bu davranış sadece sözle değil jest, mimik, yazılı ya da susma şeklinde de olabilir.

Çalma

Tanımı: Çalma, çocuğun kendine ait olmayan bir eşyayı, sahibinin izni olmadan alması, kullanması ya da sahip çıkmasıdır.

Altını Islatma (Enürezis)

Tanım: Çocuklar 2 yaş civarında idrarlarını gündüz kontrol edebilirken, 3,5-4 yaş dolaylarında gece kontrol edebilirler. Çocukların hemen hepsinin idrar ve dışkı kontrolünü kazandıkları 4 yaşından sonra alt ıslatmanın hala devam etmesi altını ıslatma (enürezis) olarak tanımlanır. Diğer bir tanıma göre ise, çocuğun, idrar kontrolünün kazanıldığı biyolojik olgunluğuna gelmesine karşın, mesanenin istemsiz çalışması ve kontrol edilememesinden kaynaklanan yineleyici, idrarın istemsiz olarak boşaltılmasıyla ortaya çıkan bir bozukluktur.

Dışkı Kaçırma (Enkoprezis)

Tanım: Çocuğun bağırsak kontrolünün sağlandığı ve kakasını tutma ve bırakma işlevini kontrol edebileceği yaşa gelmesine rağmen, kakasını uygunsuz yerlerde bırakması dışkı kaçırma (enkoprezis) adını alır. Enkoprezis tanısı konması için tıbbi bir duruma bağlı olmaksızın, 4 yaşından büyük olan çocuğun, uygunsuz yerlere tekrarlayıcı nitelikte dışkı kaçırmaları ve bu davranışının en az 3 ay süre ile en az ayda bir kez ortaya çıkması gerekir.

Tikler

Tanım: Tikler, beden kaslarında irade dışı beliren, aralıklı kasılmalardır. DSM-IV-TR'de tik, "birden ortaya çıkan, hızlı yineleyici, ritmik olmayan ve basmakalıp motor hareket ya da ses çıkarma" olarak tanımlanmıştır. Genel olarak tikler, motor (hareket) ve vokal (ses) tikler olmak üzere 2'ye ayrılır. Motor tikler, genellikle 3-8 yaş arasında göz kırpma ya da diğer yüz tikleri şeklinde başlangıç gösterir ve kendi içinde de basit (göz kırpma, yüz buruşturma, esneme, ağız açıp kapatma, baş çevirme, yumruk sıkma gibi) ve komplike (zıplama, sıçrama, dokunma, sallanma, hareketleri taklit etme gibi) olarak gruplandırılmaktadır. Vokal tikler ise, genellikle motor tiklerin oluşumunu takip eden yıllar içinde burun çekme ya da boğaz temizleme atakları şeklinde ortaya çıkabilmektedir.

Parmak Emme

Tanım: Çocuklarda parmak emme daha anne karnında öğrenilen ve yeni doğan bebeklerin tümünde görülen bir reflekstir. Emme refleksi en güçlü reflekstir ve hayati bir öneme sahiptir. Parmak emme davranışı çocuklarda üç dört yaşına kadar görülebilir ve normal ve zararsız bir davranıştır. Freud'a göre 0-1 yaş arası oral dönemdir ve bu yaş grubu çocukların esas haz bölgesi ağız ve çevresidir. Bu dönemde anne tarafından çocuğun erken memeden kesilmesi ya da gerektiğinden daha uzun süre emzirilmesi çocuğun bu döneme bağımlı kalmasına neden olur ve emme ihtiyacı sonraki dönemlere sarkabilir.

Tırnak Yeme

Tanım: Tırnak yeme, tırnağı, tırnak etini koparma eylemi için kullanılan, psikolojik kökenli bir rahatsızlık olup, bu rahatsızlık onikofaji olarak da adlandırılmaktadır. Tırnak yeme, ruhsal gerilim, sıkıntı veya saldırganlık duygularının açığa vurulamadığı durumlarda çocuğun kendi kendine yönelik saldırganlık dürtüsünden kaynaklanan bir bozukluktur.

Kekemelik

Tanım: Kekemelik, konuşma esnasında ses, hece ve sözcüklerde istemsiz görülen tekrarlar, duraklamalar veya uzatmalarla kendini gösteren, akıcılık ile ilgili bir bozukluktur. DSM IV de kekemelik, yaşına ve lehçesine uygun, gelişimsel olarak çıkartması beklenen konuşma seslerini çıkartamaması, konuşmanın olağan akıcılığında ve zamanlama örüntüsünde bozukluk olması durumudur.

Yeme Bozuklukları

Tanım: Yeme bozukluğu, kökeni ruhsal sorunlara dayanan, yeme davranışlarındaki bozukluklardır ve iştahsızlık, obezite, anoreksiya nevroza, bulimiya nevroza ve tepkisel yemek yeme bozukluğu olarak sınıflandırılabilir

Uyku Bozuklukları

Tanım: Uyku bozuklukları; çocukların yaklaşık dörtte birinde görülen, uykuya dalmakta, uykuyu sürdürmekte güçlük veya uyku- uyanıklık düzenlemesinde biyolojik olgunlaşma ve gelişimsel etmenler sebebiyle ortaya çıkan bozukluklar olarak tanımlanmaktadır. Uyku bozukluğu, bazen başka bir bedensel ya da ruhsal hastalığın belirtisi olarak ortaya çıkabileceği gibi, başlı başına ayrı bir hastalık olarak da görülebilir.

Seçici Mutizm

Tanım: Konuşmada yetersizlik veya isteksizlikten ileri gelir. Çocuğun konuşabildiği halde konuşmayı reddetmesi psikolojik bir sorundur. Bazı durumlarda da çocuklar bazı sosyal ortamlarda sessiz kalırlar. Bu seçici mutizm olarak adlandırılır.

Trikotillomani ve Alopesia

Göze çarpar derecede saç kaybıyla sonlanacak şekilde kişinin kendi saç, kirpik ve kaşlarını tekrar tekrar yolmasına trikotillomani denir. Eğer çocuk saç yolma dürtüsünü ertelemeye ya da durdurmaya çalışırsa gittikçe artan oranda gerginlik hisseder. Saçlarını yolduğunda ise bir haz, rahatlama ve doyum duygusu yaşar. Herhangi bir cilt hastalığına bağlı olmaksızın ortaya çıkan bu durum, ilerledikçe çocuğun yaşamını olumsuz etkileyen bir hal alır. Buna başta kirpikler olmak üzere kaşlar da eklenebilir.

Depresyon

Tanım: Hayattan zevk alamama, umutsuzluk, kararsızlık, ilgi ve istek kaybı, benlik saygısında azalma şeklinde kendini gösteren duygu durumuna depresyon denir. Bir diğer tanıma göre ise, mutsuz, huzursuz veya çöküntülü görünüm, günler ile haftalar arasında devam ediyorsa buna depresyon adı verilmektedir.

Kaynak

Arı, M. (2018). Çocuklarda uyum bozukluğu, duygu ve davranış sorunları. N. Metin (Ed.). *Özel gereksinimli çocuklar*. İçinde (s. 319-357). Ankara: Anı Yayıncılık.

Babaroğlu, A. (2018). *Çocuk psikolojisi ve ruh sağlığı*. (5. Baskı). Ankara: Vize Yayınları.

Gültekin- Akduman, G. (2015). Çocuklarda görülen uyum ve davranış sorunları. A. Güngör- Aytar (Ed.). *Ruh sağlığı*. İçinde (s. 90-117). Ankara: Hedef Yayıncılık.